

P O Š T N I N A P L A Č A N A V G O T O V I N I

♦ V R T E C ♦

1930

3

1931

VSEBINA k 3. šte.: Danilo Gorinšek: Trije fantje — Svjatoslav: Bratje z rudo — Maksimov: Razgovor (Pesmi) — Venceslav: Otroci s črne ceste — Mladi umetnik — Janko Samec: Smrt v Barhovljah (Pesem) — Dr. Fr. Zbašnik: Tolarji — Ivan Karintijofil: Od Pliberka do Brda — Venceslav: Moj brat (Pesem) — Pouk in zabava.

Zagonetke v 1.-2. šte. so prav rešili: Dobrovolje Anica, Vrhnika; Zupan Valerija, Žnidaršič Julka, Loke-Trbovlje; Meisterl Anica, Mežica; Barbič Miha, Novo mesto; Pevec Rozika, Štore, Zimšek Marija, Kresnike; Radenčič Ignac, Žakanjska Sela.

Izžrebana je bila Meisterl Anica.

Samo 1 Din stane knjižica »Sprehod po Ljubljani« pri upravi »Vrtca«, Ljubljana, Sv. Petra cesta 80. — Priloži naročilu v pismu znamko za 1 Din!

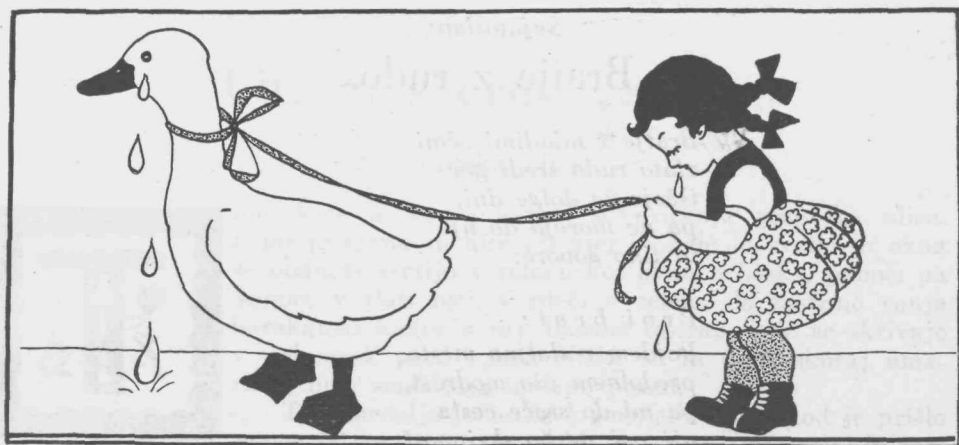
Uprava Vrtca (Ljubljana, Sv. Petra cesta 80) ima še nevezan Vrtec 1926/27, 1927/28, 1928/29, 1929/30 po Din 14, vezan Vrtec 1922, 1925/26, 1926/27, 1927/28, 1928/29, 1929/30 in vezan Angelček 1921, 1922, 1925, 1925/26, 1926/27, 1927/28, 1928/29 in 1929/30. — V Jugoslovanski knjigarni se dobe poleg navedenih še Vrtec (vezan) 1910, 1911, 1913—1917, 1921—1924; Angelček (vezan) 1895, 1906, 1908, 1912—1916, 1924.

Razpis nagrade. Kot nagrado za rešitev vseh zagonetk v Vrtcu št. 1—2 razpisujemo: primerno mladinsko knjigo, kot si jo rešilec sam izbere, ali vezan Vrtec in Angelček 1922, ali vezan Vrtec in Angelček 1925/26, ali molitvenik »Pri Jezusu« (z zlato obrezo). — Nagrado pa more dobiti le en rešilec, ki ga določi žreb.

Vrtec s prilogo Angelček (10 števil) stane za leto 1930/31 Din 22, Angelček sam Din 8.

Urednik in izdajatelj: Jožef Volc, stolni kanonik v Ljubljani, Pred škofijo št. 8. Rokopisi in rešitve naj se pošiljajo na »Uredništvo Vrtca in Angelčka« v Ljubljani, Pred škofijo št. 8. — Naročnino sprejema »Uprava Vrtca in Angelčka« (dr. Jožef Demšar) v Ljubljani, Sv. Petra cesta št. 80. — Čekovni račun uprave ima št. 10.470.

Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani Karel Čeč.

1930 / V R T E C / 1931

Danilo Gorinšek:

Trije fantje.

Trije fantje mater so zgubili,
bela žena jo je pokosila,
trije fantje so si razdelili,
kar je bila prihranila.

Prvi fant sedaj kupčuje,
delež mu je premoženje;
drugi fant nekje potuje,
zvábito ga je življenje.

Tretji fant je sin najpravi,
v srcu čist gori mu plamen:
za svoj delež je postavil
materi nagrobni kamen.

Sojatoslav:

Bratje z rudo.

Bratje z mladimi očmi
zlato rudo sredi gor
iščejo že dolge dni,
pa ne morejo do nje
in tiho govoré:

Prvi brat:

Pojdem v daljna mesta,
predolbem vso modrost,
pa mi do sreče cesta
nič več ne bo skrivnost.

Drugi brat:

Pojdem v silne hiše,
črn stroj si bom zgradil,
da takih v svetu ni še —
in zlato rudo bom odkril.

Tretji brat:

Tu ostanem in bom verno
kočo našo varoval.
Morda tudi svet domači
zlate rude mi bo dal.

In prvi brat je zginil v svetu
in drugega nazaj ni več,
a tretji koplje v bregu polje —
vsak hip je zlate rude več.

Maksimov:

Razgovor.

»Poglejte, pogledjte, mamica,
tam za gorami gorí:
ali veste, kdo kuri tam,
da vse nebo žari?«

»Ej, detece, morda so angelci:
zdaj že pečejo sladke reči,
in kadar pride sveti Miklavž,
z darovi po svetu bodo šli.«

Otroci s črne ceste.

2. Gosposka ulica.

am, kjer je konec barak, se pričinja gosposka ulica. Lepo je ravna in hiše ob njej so bele in svetle in okna se podnevi svetijo v solncu kot okna nebeška, ponoči pa zagore v zlati luči, v rdeči v zeleni, da zastrme vanja barakarski kakor v raj. Barake tostran ceste se skrivajo v polumrak pred njimi. Nizke so in črne, skoraj umazane, brez smehljaja in lepe pesmi.

Tisto nedeljo je že šlo k pomladi. Od nekod je prišlo solnce in omehčalo sivo nebo, da se je razjasnilo. Bilo je solnce še zaspano in cesta še mokra in blatna, pa se je že čutilo, da prihaja od nekod, kakor iz daljave izpod gora, nekaj svežega, mladega, pomladi podobnega, če ne že pomlad sama.

V gosposki ulici živi Emil, trgovčev sin. S Tončkom in Matevžom hodi v šolo. In s Franckom. Emilov dom je dvonadstropen in hudó gosposki. S ceste je vhod na vrt, ki je z mrežo ograjen. Na vrtu so stali to nedeljo štirje fantje in so se igrali vojake. Kape so si napravili, imeli so puške in sablje: pravi vojaki so bili. In Emil jih je vodil.

Izmed barak so prišli do gosposke ulice barakarji. Zdaj eden, zdaj drugi. Blatno je bilo še med barakami in še hoditi se ni moglo, kaj šele, da bi se igrali. Nedelja je na blatni cesti čudovito pusta.

Prišlo je še tudi par malih, pa jih je Matevž zapodil.

»Kaj bi na besede pazili! Domov!«

Preplašeni so mali odšli in kričé bredli po blatu med barakami. Veliki so pa molčali in gledali čez cesto v trgovčev vrt, kjer so štirje streljali, mahali s sabljami in korakali sem in tja. Vsi barakarji bi bili radi med njimi, pa nihče si ni upal povedati svojih misli na glas: bal se je vsakdo, da bi ga drugi zasmehovali, češ: med one hočeš; ni ti prav, da si barakar...

»To je vojska!« je dejal Matevž glasno in malo zasmehljivo.

Drugi so se ozrli počasi vanj in eden izmed mlajših je dejal:

»Pojdimo se še mi vojake!«

Jezno so pogledali drugi in Tone je rekel:

»Da se nam bodo smejali, da se od njih učimo!«

Za hip so bili tiho, potem je dejal spet oni:

»Kaj bi pa delali?«

»Glej jih!« se je razvnel Tone. »Bomo že kaj pripravili.«

Mlajši pa ni mogel doumeti, zakaj bi se še oni ne šli vojake, ko je tako lepo teči, streljati in kričati: Urâ!...

»Prav za prav je neumno,« je modroval Matevž. »Lové se s tistim orožjem, s tistim lesenim, pa bi s pestjo več opravil.«

»Saj to je samo igra,« je dahnil nekdo drugi kakor iz sanj.

Barakarji so se počasi razgibali in stopili drug za drugim čez cesto do ograje. Tam so se ustavili. Prijeli so se za mrežo in gledali na vrt kot v blagoslovljen raj. Zdaj je še Matevž molčal.

Vojaki v vrtu so še nekaj časa tekali sem in tja, potem se je Emil zagledal v obraze ob ograji, stopil tja in se ustavil pred Matevžem:

»Ti, kaj pa gledaš na naš vrt?«

Matevžu je bilo za hip mehko pri srcu: čutil se je grešnika, ki je pogledal v prepovedan kraj, zato je molčal in le gledal Emila.

»No, kaj si pozabil govoriti?«

Zdaj se je Matevž zbudil, izvlekel je glavo iz ograje in dejal:

»Emil, saj gledanje je zastoj.«

»Pa če jaz ne pustim?«

»Zakaj bi ne pustil?«

»Ker nočem!«

»Potem pa gledali ne bomo,« se je zasmel Matevž in obrnil hrbet. Emil se je pa spravil nad druge: »Proč od ograje, zakaj se držite za ograjo!«

»Zakaj?« se je začudil Tone. »Saj je nismo umazali.«

Godrnjaje so otroci odstopali na cesto. Emil je pa prišel s svojimi iz vrta.

»Tja do barak pojdite!« je dejal Albert, dolg in bled fant, ki je stal ob Emilu.

»Kakor ti ukažeš!« so se zasmeli barakarji in hoteli kljubovati, vendar jih je nekaj tiščalo in nehote so se umaknili prav do barak. Samo Matevž in Tone sta bila tako trmasta, da sta ostala sredi ceste.

»Nima prav,« je zagodrnjal Tone. »Oče njegov je velik gospod, zelo velik gospod, pa misli, da sme tudi on ukazovati. Pa se mu ne umaknem.« Stal je sredi ceste in prekrizal roke na prsih.

»Nazaj!« je velel Albert in stopil k Tončku.

Tone je molčal in premišljal, bi mu li rekel težko besedo ali ne.

Morda bi se bilo tisti hip kaj zgodilo, da se ni pripeljala po cesti kočija. Bela konja sta bila vprežena vanjo. Albert in Tone sta odskočila vsak na svojo stran, kočija pa se je ustavila pred trgovino.

Kočijaž je vrgel vajeti Albertu in dejal:

»Na, drži, da stopim v hišo!«

Ponosno je vzel Albert vajeti, voznik pa je zginil v vratih. Počasi so se bližali konjem otroci, z ene strani barakarski, z druge Emil s tovarišema. Kočija je bila prazna.

»Proč vi!« je podil Albert.

»Ne bodi neumen,« je ravnodušno dejal Matevž, »konji vendar niso tvoji!«

»Jaz jih varujem.«

»Varuj jih! Nihče ti ne odreka pravice. Ukrali ti jih ne bomo, ubili tudi ne.«

»K nam so prišli!« je poudaril Emil.

»Naj pridejo!« se je smejal Matevž. »Na cesti stojimo in cesta ni vaša.«

»Bolj kot vaša,« se je razvnel Emil. »Mi plačamo zanjo, oče veliko plača...«

Iz hiše se je vrnil kočijaž. V obeh rokah je nosil polno zavitkov. Naložil jih je v voz; enega, največjega, pa je privezal zadaj. Še malo se je ozrl, pa je sedel na kočijo in vzel vajeti v roke. Prijazno je pokimal Albertu, hkrati pa zamahnil z bičem na drugo stran, kjer so stali barakarski. Vsi so se bliskoma sklonili, le Jurij je ostal vzravn in bič ga je oplazil preko lica, da je zakričal, odskočil in zavzdihnil. Kočijaž se je zasmel, zamahnil še enkrat, konji so poskočili in odhiteli.

Barakarski so dvignili pesti in zakričali za vozom, Albert in Emil sta se pa zasmejala.

»Čakajte!« je grabil Tone po kamenju.

Vsi štirje so zbežali na vrt.

Takrat se je pa kočijažu odvezal zavoje na kočiji in padel na cesto v blato. Kočija je še vseeno hitela dalje. Šele čez čas je kočijaž opazil zgubo in ustavil konje.

»Prav mu je!« je dejal zasmehljivo eden izmed barakarskih. Drugi so molčali.

Kočijaž je daleč gori kričal:

»Hej, naj prinese eden zavoj sem!«

Otroci so molčali, le večji so se spogledali. V drugih slučajih bi bili z vso vnemo skočili po zavoj, zdaj so pa obstali.

»Nobeden ne pojde, z bičem nas je!« je dejal Matevž.

Kočijaž gori je še vedno kričal.

Hipoma si je Jurij obrisal solze, ki so mu vrele iz oči, in stopil po zavoj.

»Ali si neumen?« je vzkliknil Matevž.

»Pusti ga! Sam je odločil, sam bo nosil,« je dejal Tone.

Jurij je pa nesel težki zavoj do kočije in je še pomagal vozniku, da ga je privezal za voz.

»Zdaj moram trdneje, da mi spet ne odpade,« je godrnjal kočijaž. Ko sta končala, je zlezel kočijaž na voz in dejal Juriju, ki je molče stal ob cesti:

»Ali bi rad dinar?«

»Dinar? Dajte!« je zahrepenel Jurij in stegnil roko.

Rezko je zažvižgal bič po zraku. To pot je bil Jurij urnejši in je pravočasno odskočil. Kočija je z lahkoto odhitela, Jurij je pa gledal za njo in ni mogel razumeti, zakaj je tako. Žalosten je bil in tiho je odšel po cesti...

»Haha,« se je zasmeljal Albert, »kaj ste videli: mislil je, da dobi kovača! Haha, prav mu je!«

Barakarski onstran ceste so povესili glave in bilo jih je sram.

»Vi ste cigani!« je dejal Emil in stopil s svojimi iz vrta. »Kakšni ste!«

»Kakšni?« je zahropel Tone.

»Raztrgani in umazani!«

»Ti, pojdi domov, da te ne bom,« je pristopil Matevž.

»Doma sem,« se je branil Emil.

»Tisto še enkrat reci, pa jo dobiš!« je dostavil Matevž.

Emil se je previdno umaknil do vrta in zakričal:

»Raztrganci, umazanci!«

»Pusti ga!« je dejal mirno Tone Matevžu in se obrnil.

»Raztrganci, umazanci!« je zakričal še Albert sredi ceste in hotel zbežati na vrt. Matevž je bil uren. Hipoma je bil pri njem in ga udaril preko ušes. Albert je zajokal in pričel klicati očeta.

»Kaj si mu naredil?« so se ustrašili barakarski.

»Kaj? Nič!« so omahnile Matevžu roke. »Dere se, kot bi ga klal.«

Umaknil se je počasi na to stran ceste. Iz hiše je prišel Albertov oče.

»Kaj je bilo?«

»Tepli so me!« je prijokal fant k njemu.

»Bežimo!« so dejali barakarski. »Zdaj bo joj!«

Drug za drugim so se umaknili med barake, da je ostal sam Matevž na gosposki cesti.

»Jaz ne grem nikamor!« je dejal.

»Kaj so vsi zbežali?« je vprašal Albertov oče. Takrat je prišel po cesti Jurij, tih in sklonjen v svoji bridkosti.

»Fantè, pojdi no sem!«

Jurij je dvignil počasi glavo in šel malomarno do gospoda. Pogledal ga je in videl njegovo gosposko suknjo in svetle naočnike in plašno vprašal:

»Kaj bi radi, gospod?«

»Zakaj ste topli Alberta, a?« je zagrmelo nad njim, kot da je z visokega prestola spregovoril sam Bog.

»Saj ga jaz nisem,« je tiho povedal Jurij in obšla ga je slutnja nečesa bridkega.

»Molči!« se je razsrdil gospod. Dvignil je težko roko in ga udaril dvakrat okrog ušes.

»Da boš vedel drugič!«

Jurij je omahnil, zašumelo mu je v glavi in prišle so mu solze v oči. Zajokal je, ne radi bolečine, ampak radi krivde, ki se mu je zgodila. Matevž onstran ceste je pa zakričal in skočil pred hišo.

»Saj ga ni on! Zakaj ga tepete?«

»Kaj te briga? Hočeš, da še tebe?«

»Udarite!« je zagorel Matevž. »Saj sem tudi jaz Alberta!«

»Ti si ga?«

Padlo mu je par udarcev po glavi, pa Matevž ni dal glasu od sebe. Stal je miren in bled, roke so mu omahnile kot mrtve, pa je vendar stisnil pesti. Gledal pa je naravnost v gospoda, v tiste bleščeče naočnike, in še bridek smehljal mu je zaplapolal na ustnih.

»Ti je premalo, da še jokaš ne?«

In spet je padlo. Prišel je pa mimo tuj gospod z zlatimi naočniki in okovano palico — zelo mogočen gospod je moral biti — in ustavil se je, nasmehnil se in dejal:

»Le dajte ga, le! Trdo je treba prijeti to zalego barakarsko. Preveč je zrela.«

Potem je odšel počasi in slovesno.

Albertov oče je vprašal zasopljeno:

»Ali ga boš še tepel?«

»Še!« je dejal Matevž, stisnil zobe in pesti in vzdignil glavo še više. Gospoda je pa še huje zalila rdečica.

»Kam hodiš v šolo?«

»Alberta vprašajte!« je jeknil tepeni.

»Z menoj hodi, papa, z menoj!« je kričal Albert z vrta, poskakoval in se smejal med solzami.

»Domov zdaj! Takoj!«

Počasi in smehlja se je obrnil Matevž. Ko je pa prišel do prve barake, ni bilo več upornosti v njem. Naslonil se je bled na steno. V glavi mu je šumelo, kot da je sredi strojev v veliki tovarni.

»Tepel te je,« so se tiho približali barakarski. Matevžu pa so bile oči motne. Prijel se je za čelo in povetil glavo.

»Ali te boli?« je vprašal Tone.

»Boli me,« je zašepetal Matevž in malo, da ni omahnil po tleh. Tone ga je prijel pod pazduho in odšli so med barakami. Jurij je bil zadnji, včash je obstal in se ozrl proti gosposki ulici in premišljal, zakaj je bil dvakrat tepen in kako, da smejo biti nekateri otroci tepeni, drugi pa nič?

Sredi barak so se otroci ustavili. Matevž je spustil roke, se vzravnaval in dejal, da ga ne boli več. Tone se je pa obrnil k vsem in dejal trdo:

»Nikdar več na gosposko cesto!«

»Nikdar več!« so pritrdili tudi drugi in sklonili glave.

Stopali so dalje kot grešniki.

Sredi ceste je vzrasel Janiček. V desnici je vihtel črno piščalko, smejal se je in poskakoval, da je brizgalo blato na vse strani.

»Novo, novo mi je prinesel oče. Novo piščalko!«

Otroci so obstali za hip, potem so planili:

»Pokaži!«

Janiček je pa vtaknil piščalko v usta in zažvižgal poskočno pesem, da je šlo vsem na smeh. Še Matevž je dvignil glavo in se smejal — — —

* * *

Drugi dan, ko je v šoli odzvonilo zadnjo uro, je dejal učitelj Matevžu:

»Danes počakaš!«

Matevž je zastrmel, se ozrl v Alberta, ki se je zlobno smehljal in dejal s suhim glasom:

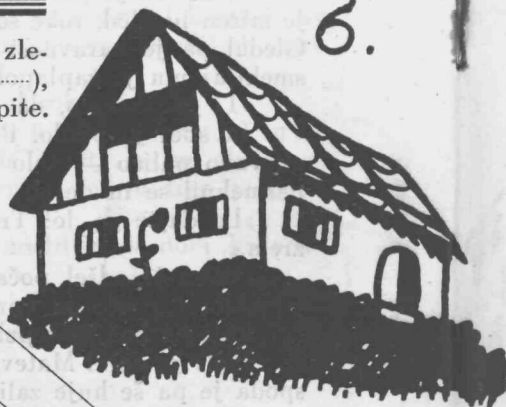
»Bom!«

Ko se je dve uri pozneje vračal domov, je sijalo zunaj pomladansko solnce. Šel je počasi in lahko. Pot med barakami je bila suha. Otroci so stali okrog Janička, ki je žvižgal, da je odmevalo med barakami do gosposke ulice in še naprej, naprej — — —

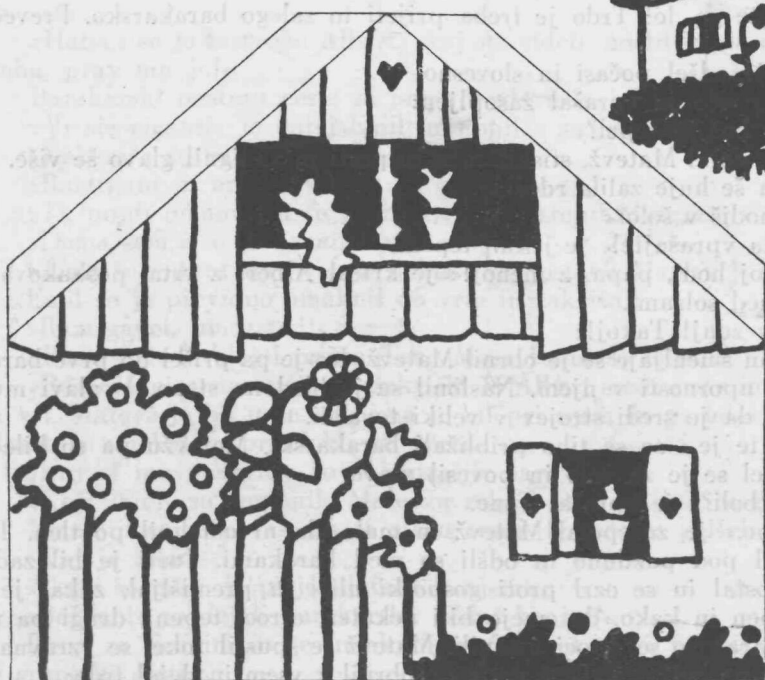
MLADI UMETNIK

Podobe pod 1—5 prerišite na trd papir, sestavite in zlepite, pa dobite lično hišico (6). Kjer je črta črtana (-----), tam upognite; rob (□) ob stenah tudi upognite in zlepite.

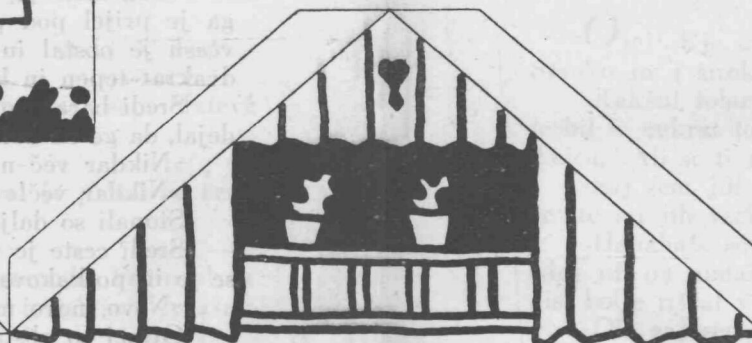
6.

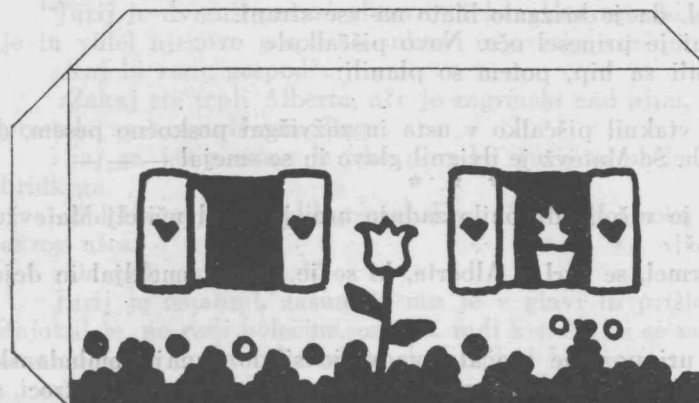
4.

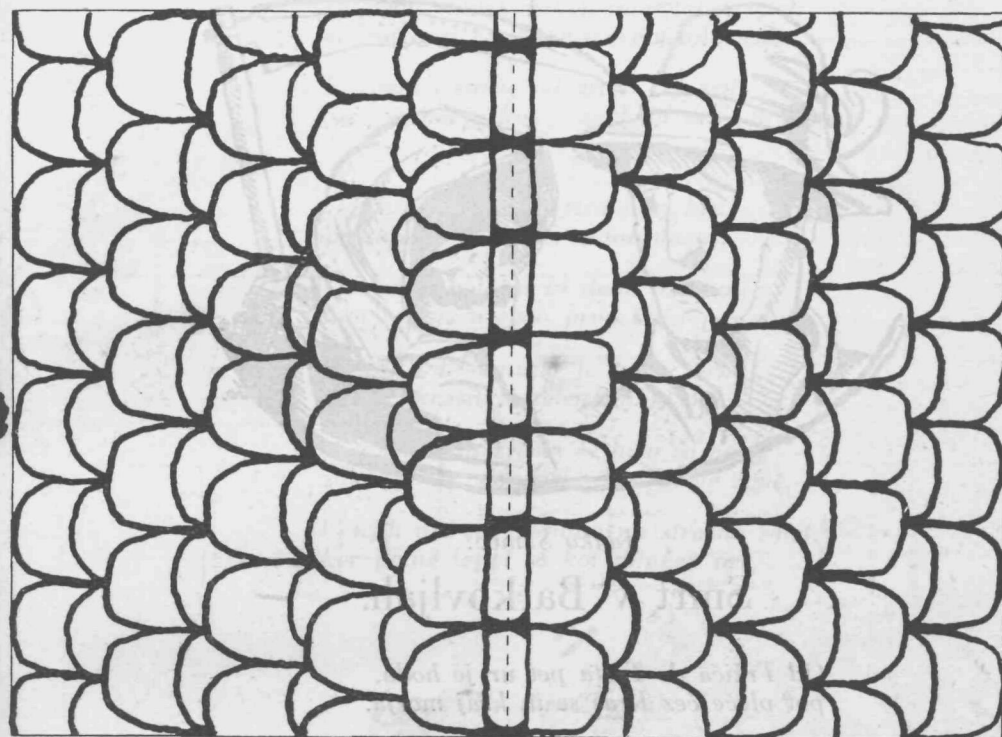
3.

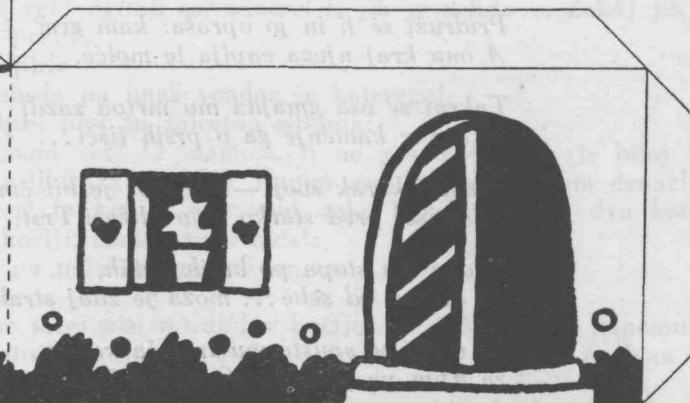
2.

5.

1.

Janko Samec:

Smrt v Barkovljah.

*Od Tržiča do Trsta pet ur je hodá,
pot vleče čez Kras se in kraj morjá.*

*Nekoč se kmetiček podal je na njó,
a bilo zvečer je, precej kesnó.*

*Že srečno prispel je do Proséka,
ne da bi kje zadel ob človeka.*

*A komaj je stopil spet iz vasi,
glej — že za petami nekdó mu sledi!*

*Ozré se in vidi: Ej, stara je žena,
ki se pod bremenom šibé ji raména.*

*Pridruži se ji in jo vpraša: kam gre? —
A ona kraj njega caplja le molcé.*

*Takrat se vsa gmajna mu mrtva zazdi
in kakor kaménje ga v prsih tišči...*

*Pospéši korak svoj — saj mož je bil čorst —
da prišel pred starko bi v bližnji Trst.*

*A ona mu stopa po brzih petáh,
ne dá mu od sebe... moža jé zdaj strah!*

*In v dir se spusté mu tresoča kolena,
za njim pa pritiska strahotna žena,*

*Pa kot da ujet je v začaran krog,
se svet ne premakne mu izpod nog.*

*Za njim šum korakov in votel zasmeh —
že blaznost se vžiga v njegovih očeh.*

*Pa palico stisne od groze ves trd,
ozre se na tujko ... zagleda se — v smrt.*

*Od tiste noči v ta strahotni kraj
prihajal je blaznež redno nazaj.*

*Da težke bolezni bi deda ozdravil,
tam rod je njegov prvo kočo postavil.*

*In god baš obhajal je sveti Jernej,
ko so okrasili z zelenjem jo vej.*

*A z leti tam zrasle še hišo so nove —
zdaj vas se slovenske Barkoblje zope.*

*V njih več ni spomina na strašno smrt,
ker polne lepote so kot solnčen vrt.*

Dr. Fr. Zbašnik:

Tolarji.

Ojej! Kje so pa moji tolarji?« S tem vzklikom se je vzbudil petletni Stanko in s široko odprtimi očmi zastrmel po sobi.

»Kakšni tolarji?« so vprašali vsi hkrati: mati, njegov bratec Ivan, ki je bil še enkrat toliko star kot on, in njegova tudi nekoliko starejša sestra Anica. »Ali se ti je zmešalo, kali?«

»Saj sem jih imel! Vse polno sem jih imel — oh, nazaj mi jih dajte, če ste mi jih vzeli!...«

»Hahaha!« se zasmije Ivan. »Sanjalo se mu je! Imel si jih — tolarje, zdaj jih pa nimaš več! Zginili so, odnesel ti jih je nekdo... Zakaj jih pa nisi bolje tiščal v pesti?«

»Oh, saj sem jih!«

»Pa poglej, morda pa imaš vendar še katerega!«

Stanko res odpre pest in žalostno odkima:

»Nobenega nimam več! O mamica, ti ne veš, koliko jih je bilo! Vse polno, vse polno, velikih in majhnih. Kamor sem pogledal — sam denar! O, bil sem tako bogat! In kočijo sem imel, tako lepo kočijo in dva konja! In ti si sedela v kočiji, mama, pa Anica!«

»Kaj?... Jaz pa ne?« se oglasi Ivan.

»Tebe ni bilo!«

»A tako? Mene torej nisi povabil v kočijo? Le čakaj, to si zapomnim! Ko bom jaz prihodnjič sanjal, da imam avtomobil, te pa tudi ne bom povabil k sebi!«

»O jej, avtomobil!« zastoka Stanko. »V avtomobilu bi se jaz tako rad enkrat peljal!«

»Ali mene tudi ne vzameš k sebi v avtomobil? vpraša Anica Ivana.
»Ne vem — kako bo! Kakor bom pač pri volji!«
»Kakšno srce pa imaš ti, Ivan?« se začudi mati. »Človek mora biti vedno pri volji, da komu kaj dobrega stori!«

— — — — —
»Mamica!« zakliče spet Stanko. »Zdaj sem se spomnil: tudi o cekinih sem sanjal. Zdelo se mi je, kakor da so se kar iz solnca dol usipali. Vsa zemlja je bila z njimi pokrita.«

»V tem je nekaj resnice. Zakaj iz solnca se res usipljejo zlatniki!«

»Pa kam se usipljejo, mamica?«

»Vseposod! Na polja, na travnike, na vrtove in vinograde. Kamor posije zlati solnčni žarek, obrodi zemlja, in vse, kar zemlja rodi je vredno zlata. Na poljih zori pšenica in druga žita, na vrteh raznovrstno sadje, v vinogradih spet grozdje — vsega tega bi ne bilo brez zlatih solnčnih žarkov. Lahko se torej trdi, da se iz solnca res usipljejo zlatniki!«

»Oh, kaj mi če to,« se namrdne Stanko, »ko pa mi nimamo ne polja ne vrta ne vinograda! ... Oj, mamica za kaj smo mi tako revni? ...«

»Vedi Bog, zakaj! Včasih je bilo drugače! Imeli smo sredi mesta cvetočo trgovino in dobro smo živeli. A prišle so nesreče, potem nam je umrl še oče in zdaj smo pač v tem bornem predmestnem stanovanju in trpimo pomanjkanje ...

»Mamica, kdaj pa je bilo tisto, ko smo bili bogati?«

»Tebe tistikrat še ni bilo na svetu ...«

»Vidiš, ali ti nisem že večkrat rekel, da si ti vedno prepozen!« se poroga Stanku Ivan. »To je baš tako, kakor je bilo zadnjič, ko smo se skušali, kdo dospe prvi na cilj. Ti si bil vedno zadnji, vedno prepozen!«

»Ivan, Ivan, kako si vendar poreden!« posvari mati Ivana. Stanko se pa ne da motiti po bratčevem zabavljanju. Njegove misli se vrte še vedno okoli bogastva, okoli kočij in avtomobilov in iznova se obrne do mamice:

»Mamica, kako pa postane človek bogat?«

»Priden mora biti, varčen in vztrajen ...«

»Ali bom tudi jaz bogat, če bom priden?«

»Seveda boš, ako Bog dá!«

»O mamica, če bi bil jaz bogat! Ti ne veš, kaj bi vse kupil tebi in Anici!«

»Tako?« vzklikne Ivan. »Ali meni pa nič? Čakaj me!«

Pa skoči k Stanku in ga prime za uho.

»Pusti me!« ugovarja Stanko. »Saj kupim tudi tebi, ampak ne toliko kakor mamici in Anici, da veš!«

»Pa zakaj meni ne?«

»Ker mi vedno nagajaš in si me zadnjič tepel!«

»Toda, zakaj sem te tepel? Zato, ker nisi bil priden! In če priden ne boš, tudi bogat ne boš! Dobro sem ti torej hotel!«

»Bom, bom priden in tudi bogat bom!« ponavlja Stanko bolj sam zase, potem pa hipoma drhteče vzklikne: »Sem, sem, k meni, mamica!«

»Kaj pa je, Stanko, kaj?«

Mati se skloni čezenj, on ji pa položi ročice okoli vratu, pritegne jo k sebi in ji zašepeta:

»O mamica, kako lepo bo, kadar bom bogat! Nič več ne boš vzdihovala, nič več trpela pomanjkanja! Vsega ti bom dal, vsega! In v avtomobilu se boš vozila z mano!«

Mati mu nič ne reče na to, obriše si le solzo, ki se ji je utrnila iz očesa in prav prisrčno ga poljubi.

Od Pliberka do Brda.

(Nadaljevanje.)

Vlak vozi iz Pliberka proti Celovcu tri postaje, južno od Drave. Kmalu, ko se odpeljemo s pliberške postaje, skoro pol ure oddaljene od mesta, zavozimo vlak v gozd. Vozimo se ob severnem vznožju hriba Sv. Katarine s cerkvijo sv. Katarine na vrhu. Na tem hribu sv. Katarine se je vršil tik pred svetovno vojno mogočen tabor, ljudski shod, pod milim nebom. Govoril je na njem tudi rajni dr. J. E. Krek. Govoril je o skupnosti in edinstvu vseh Slovencev.

Cerkev sv. Katarine pri Pliberku spada v šmihelsko župnijo. Šmihel leži onkraj hriba, tako da ga z železnice ne vidimo. Župnija sv. Mihaela je trdno slovenska župnija ob vznožju Pece (2114 m). Kot kraljica se dviguje široka Peca nad Podjunsko dolino. Peca je danes obmejna gora med

Velikovec.

Jugoslavijo in Avstrijo. Pravljica pripoveduje, da v Peci spi kralj Matjaž s svojo vojsko. Sedi pri mizi in dolga siva brada mu rase okoli okrogle mize. Ko bo prirasla devetkrat okrog mize, se bo kralj Matjaž prebudil in bo šel na vojsko s svojimi vojaki. Šel bo v boj za pravico in za pravo vero. — Dobrotno nebo, kmalu nam pošlji kralja Matjaža, ki bo priboril našemu zaslužnjenu Korotanu pravico in svobodo! —

Od Pliberka pa do Sinčavesi se vozimo skoraj ves čas po borovem gozdu, imenovanem Dóbrova. Sinčaves je večja postaja. Tu je postaja za Velikovec, kamor je peš eno uro hodá. K vsakemu vlaku vozi avto iz Velikovca. V Sinčavesi se odcepi ozkotirna železnica na Železno Kaplo. Železna Kapla leži že čisto med gorami. Iz Kaple vodi lepa državna cesta čez Jezerski vrh na Jezersko in dalje v Kranj. Blizu Sinčavesi v jugozahodni smeri leži ljubko Klopinsko jezero z 1 km² površine.

Vozimo se iz Sinčavesi dalje proti Celovcu. Na severni strani zagledamo, malo preden prevozimo Dravo, mogočno poslopje. To je proštnijsko poslopje v Tinjah. Vozimo se potem severno od te mogočne reke. Peljemo se po lepi in rodovitni Celovski ravnini. Celovška ravnina sega na severu do Sv. Krištofa in Št. Helenske ali Magdalenske gore, na jugu pa do hribovja Satnica, ki se razprostira med Dravo ter Celovško ravnino oz. njenim podaljškom: Vrbskim jezerom. Ozemlje, kjer se vozimo, je še vse slovenska zemlja. Žal se ta zemlja v zadnjem času hitro ponemčuje. Večino župnij so po plebiscitu zasedli nemški duhovniki in upeljali v cerkev nemško pridigo in nemško molitev, v šolo pa nemški veronauk. V veliki župniji Grabštajn (imenovani po gradu Grafenstein), kjer je zadnja postaja pred Celovcem, je bilo do plebiscita v cerkvi vse slovensko, zdaj je vse nemško. Prav tako hitro se ponemčujejo župnije: Timenica, Št. Lipš, Št. Tomaž, Pokrče, Otmanje, Žrelec, Podkrnos, Št. Jakob pri Celovcu. Srce nas boli, ko gledamo lepo slovensko zemljo, ki je vedno manj naša in se nam bo popolnoma odtujila, če ostane v nemški državi.

Vedno bolj se bližamo Celovcu. Na severu zagledamo na gori romarsko cerkev sv. Krištofa (901 m) v šentlipski župniji in na Magdalenski ali Šent-helenski gori (1058 m) cerkev sv. Helene kraljice. Po južnem pobočju in ob vznožju Magdalenske gore se razprostira divno ležeča župnija Otmanje. Tu na Magdalenski gori je naravna meja med Nemci in Slovenci. Severno od te gore se razprostira nemška zemlja, južno pa slovenska. Pol ure pod vrhom na severni strani Sv. Helene (ali kakor ljudstvo pravi: Šntalene) je znamenje, ki mu Nemci, bivajoči severno od Sv. Helene, pravijo: Das win-dische Kreuz (= Slovenski križ). S tem hočejo izraziti, da južno od Magdalenske gore bivajo Slovenci. Na vrhu Magdalenske gore, onde, kjer zdaj stoji krščanska cerkev, je nekoč stal paganski tempelj. Leta 1919., ko je jugoslovanska vojska zasedla skoraj vso Slovensko Koroško, so stali naši vojaki vrhu Sv. Helene, pa že čez par mesecev so jo morali spet zapustiti. In vendar je ta gora severni mejnik slovenske zemlje in bi bila naravna meja med germansko (nemško) in jugoslovansko državo.

Pripeljali smo se v Celovec ter izstopimo za par ur.

(Nadaljevanje.)

Venceslav:

Moj brat.

*V polju jesen —
v srcu pomlad
preko svetá
šel je moj brat.*

*Megle vse sive
so krile polje,
ko je tolažil.
bolno srce.*

*V pustih goráh,
kjer črn je krov,
vernim dajal je
svoj blagoslov.*

*Ko je umrl
revni moj brat,
bil je ves bel,
bil ves bogat...*

Modrost v pregovorih domačih in tujih

Ples.

Za ples treba dveh.
Sam le medved pleše.
Za ples treba več ko par črevljev.
S plesom se črevlji ne popravijo.
Dovoljen ples ne raztrga črevljev.
Lačnemu se ne ljubi plesati.
Lahko je plesati na tujih tleh.
Vsak rajši v tuji hiši pleše.
Lahko pleše, komur sreča gode.
Mnogi pleše, ki bi rajši jokali.
Vsak pleše po svoje.
Kdor plesati ne zna, pravi, da tla niso
ravna.
Redek ples, da ne bi bil vrag vmes.
Nihče ne pride s plesa boljši.
Na plesu se sprede, kar se pozneje
stke.
Ples je spravil že marsikoga iz nebes.
Pleše le tak, ki je ali pijan ali bedak.
Kdor rad pleše in poje, pride kmalu
ob svoje.
Kjer plešejo, je veliko prahu.
Kjer stari plešejo, se hudo praši.
Kdor rad pleše, temu je lahko igrati.
Ko ni mačke doma, miši plešejo.

R e k i.

Plesati, kakor drugi piskajo.
Pleše kot krava na vrvi.
Stari ples se začne.
Ali sta jo plesala!

O naših vodah ponikalnicah.

(† Leopold Podlogar.)

(Konec.)

Ljubljana povira iz devetih večjih
vrelcev, teče mimo Ljubljane in se na-
sproti Dolu pod Ljubljano izliva v Savo.

O Ljubljani se je že veliko pisalo v
domačem in tujem jeziku. Skoraj nič se
pa ni še pisalo o drugi, njej podobni po-
nikalnici, namreč o Temenici, ki je naj-
večji pritok reke Krke. Je veliko krajša
od Ljubljane. Temenica je blizu 30 km
dolga, Ljubljana pa 120 km. Med tem, ko
spremeni Ljubljana dvakrat svoje ime,
ga spremeni Temenica le enkrat.

Temenica izvira med Vagenšper-
kom in Pustim Javorjem.

Vagenšperk je grad, jugovzhodno od
Litije, v župniji Šmartno pri Litiji. Zdaj
je last knežje rodovine Windischgrätzove.
Od leta 1672. do 1692. je bil pa last in
bivališče kranjskega Herodota, slavnega
rojaka Ivana Vajkarta barona Valvazorja
(roj. 1641, † 1693). V tem gradu je baron
Valvazor zbiral s pomočjo raznih učenja-
kov, pisateljev in umetnikov krajepisne,
narodopisne in zgodovinske podatke o
naši deželi. Priredil je tukaj več znan-
stvenih zbirk, ustanovil poseben umetni-
ški zavod, delavnico za risarje in bakro-
rezce, ki so z njim na čelu slikali grad
za gradom, mesto za mestom, kraj za
krajem po vsem Kranjskem, vse za »Sla-
vo vojvodine Kranjske«. Tako se imenuje
njegovo velikansko delo o naši deželi, ki
obsega štiri debele, zelo zanimive knjige.
Za natiskovanje in bakroreze svojih knjig
je potrošil Valvazor vse svoje precejšnje
premoženje. Prodati je moral celo grad
Vagenšperk in bogato knjižnico. Umrli je
brez premoženja v Krškem leta 1693. S
svojim delom si je postavil neminljiv spo-
menik; on nam je vzornik v ljubezni do
domovine.

Valvazor* piše v II. knjigi tudi o Te-
menici. Njeno pobrežje, to je svet, ki se
razprostira na obojni strani Temenice,
imenuje »Temeniška dobrava«. Izvira bli-
zu Vagenšperka, južno stran gore, na ka-
terem stoji grad. Pod Trebnjem gre Te-
menica pod zemljo, pa pride kmalu na
dan v Mirnopedski kotlini, kjer gre spet
pod zemljo. Žene več mlinov, je bogata
rib, posebno še lepih in zlahtnih rakov.
Ob deževju se rada razliva po logovih,
kjer nastajajo dolgočasne mlake. Svet
naokoli je rodovit. Obrodi tudi trta, a
največ je vredno polje, kjer se ajda po-
sebnost obnaša. Rodovit je tudi oboje-
stranski gričasti svet. Ta trpi posebno ob
suši, ko usahnejo studenci na pomanjka-
nju vode: po njo morajo v oddaljeno Krko
ali Temenico. »Temenica prihaja na dan
pod gradom Luknja, z imenom Prečina,
ki se po kratkem teku izliva v Krko nad
Novim mestom.«

Tako piše o Temenici Valvazor. V nje-
govem času (o. l. 1689.) najbrže še niso
stale vse vasi ob Temenici, ker jih ne
navaja. Bodi zato tu dostavljeno, kar nam
v njegovem spisu manjka:

Temenica izvira pod Pustim Javorjem
nedaleč od Vagenšperka in teče malone
vzporedno z Gorenjo Krko v južnovzhod-
ni smeri mimo Trebnjega do Dolenjih Po-

* Valvazor II., 187, 205, 207.

Temenično vodovje priteče po Krki najprej v Savo, blizu Krške vasi nasprot Brežicam; po Savi drvi dalje v Donavo in po tej v Črno morje. Vse vode namreč teže in tečejo v morje, kjer je zbirališče vseh vod. Tako pride po tej poti do svoje matere tudi največja dolenska ponikalnica — Temenica.

A large hexagon is shown, divided into 19 smaller triangles. The division is achieved by drawing the three medians of the hexagon, which intersect at a central point, and by drawing lines connecting the midpoints of each pair of opposite sides. This creates a central hexagon, six triangles around it, and a ring of 12 triangles on the outer edge.

1. Beseda prva — znan svetnik,
ki god njegov v marcu se praznuje;
2. A druga — Istre vrli stanovnik,
ki še pod tujim jarmom zdaj vzdihuje.
3. Če v tretjo združiš pa oba,
beseda da ti pesnika,
ki pel je naše zemlje kras,
in ji oznanjal lepši čas.

A circular diagram with a central black circle. Radiating from this center are numerous thin, wavy lines. Surrounding this central area is a ring composed of various geometric shapes (triangles, squares, circles) each containing a letter. Starting from the top and moving clockwise, the letters are: G, B, I, E, P, A, O, W, I, O, J, C, R, A, D, O, F, R, A, D, O, T, B, S, O, T, H, S, O, T, I, D, S, I, N, A, L, D, C, O, J, P, L.

Rešilci in imena rešilcev — ki se sprejemajo le tekom 10 dni po izidu lista in se objavljajo le imena onih rešilcev, ki bodo rešili vse zagonetke — v prihodnji številki.

N A Š I R A Z G O V O R I

Vidic Andrej:

Šola.

Zjutraj zgodaj vstanem
in hitro se napravim,
pomolim, se umijem
in v šolo se odpravim.

Ko stopim v šolsko sobo,
pripravim zvezek in pero
ter mirno čakam za klopjo,
da se učenci vsi zbero.

In kadar poje šolski zvonec,
tedaj je klepetanja konec,
in brž vstanemo in molimo,
da bi vse po sreči šlo.

Danica:

Moje cvetje.

Moje cvetje v gredi
tožno klanja glave,
sluti mrzlo koso
zimsko iz daljave.

Glavicam zvenelim
mrzel vetrič poje
svojo tožno pesem,
žalostinke svoje.

Globlje klanja cvetje
glavice zvene,le,
iz dalje pa meglice
bližajo se bele.

Severin:

Ladjica.

Le naložimo na ladjico našo
svile, bombaža in drugih stvari,
jadra papirnata bela razpnimo,
urno se, vetrič, vanje upri!
Slušal je vetrič, se v jadra uprl,
ej, kako barčica vam je hitela —
toda nesreče! — mlinska kolesa
ladjico šibko čisto so zmlela.

Stanislav Zarnik: Rad sem pregledaval poslane sličice: goro z močno romarsko cerkvijo, zajčka ob poti, račice v potoku, še eno cerkvico s planinami v ozadju, pa aeroplan, in povsod, na vsaki sliki na nebu solnce, ljubo, dobro, zdravo, smehljajoče se solnce. Dragi slikarček Stanko, želim Ti, da Ti v življenju nikoli ne zagrne svetlega solnca črn oblak, da bo Tvoja duša vedno tako polna zdrave vedrosti, kakor so Tvoje sličice polne solnca! Lepo bodi pozdravljen!

Vidic Andrej: Tič si pa, tič! Mirno čakaš za(!) klopjo, da se učenci vsi zbero, in ko zapoje šolski zvonec, no, tedaj je klepetanja konec. Gotovo součenci niso tolikanj pridni, kot si Ti, ki mirno čakaš — za klopjo. Želim Ti dober uspeh in oglasi se kmalu spet kaj, da malo pokramljava!

Ivan Javor: Pripovedka o carju še ne velja, poleg tega po načinu pripovedovanja ne sodi v naš list. Čudno, da se tega ne zavedate. »Očka so konjička vpregli« takisto ne prepriča, resda teko verzi kaj gladko, samo misli, zaokroženosti še ni. Morda pošljete kaj drugega.

C. M. Hribarski: Poslane stvari žal niso še za tisk. Če že hočete prevajati iz nemščine, skrbite za brezhibno jezikovno stran prevoda. Pišete: podvzeti, izključeno, v tem slučaju, izvesti i. dr., kar ni lepo niti v trgovskem pismu, kaj šele v lepi književnosti.

Košič Karel: Potovanje dveh palčkov si »prosto« poslovenil iz nemškega. Za vajo so tudi prevajanja priporočljiva. Drugič gotovo pošlješ že kaj svojega, originalnega. Pozdrav!

Vasovalec.